

تۆرى نەتەوہ یە کگرتوہ کان بۆ کۆچ لە عێراق بە دەم داوای بەرہووبیشردن یە ہوول و کۆششہ کان جہنگی دژ بە بازراگنیکردن بە مرۆفہوہ دەچیت

۲۹ تەموز ۲۰۲۱

بەغدا - ھەموو سائیک لە ۳۰ تەموز بۆنە ی رۆژی جیھانی دژ بە بازراگنیکردن بە مرۆفہ" بۆ بەرزکردنەوہی ئاستی ھۆشیاری دەربارە ی رەوشی قوربانییە کان بازراگنیکردن بە مرۆف و بۆ باشتکردن و پاراستنی مافە کانیاں. " تۆری نەتەوہ یە کگرتوہ کان بۆ کۆچ لە عێراق بۆ کۆتایەتێن بە کارەسات و نەھامەتی بازراگنیکردن بە مرۆفہوہ، بە دەم داوایە کی جیھانییەوہ دەچیت.

بابەتی ئەم سال-دەنگی قوربانییە کان رینگە خۆشکەرە-تیشک دەخاتە سەر گرنگی گوئیگرتن و فێربوون لە رزگاربووہ کان بازراگنیکردن بە مرۆفہوہ. رزگاربووہ کان لایەنی سەرە کین لە جہنگی دژ ی بە بازراگنیکردن بە مرۆف. لە بەرئەوہی رۆلئیکی ئیجگار گرنگ دەگێرن لە دروستکردنی پتوہری کاریگەر و باش بۆ پاراستن لەم تاوانە، بۆ دیاریکردن و رزگارکردنی قوربانییە کان، وە بۆ پائیشتیکردنیان لەو رینگایە کی بۆ گەرانەوہ بۆ باری ئاسای گرتوویانەتە بەر.

ئەم سال دوو راپۆرتی گرنگ بۆ لۆبۆوہ کہ خستنەروویکی گشتی بە پتوہری جیھانی بۆ ئەم کیشە یە خستە بەردەست. نووسینگە ی تاوان و مادە ھۆشبەرە کان سەر بە نەتەوہ یە کگرتوہ کان (UNODC) لە تازەترین راپۆرتی دا لە سەر بازراگنیکردن بە مرۆف لە سەر ئاستی جیھان دا، جەخت لە سەر ئەو راستیە دەکاتەوہ کہ قوربانییە کان لەو کاتە بە ئامانج دەگێرن کہ کەمدەرەمەتن یان پەراویزخراون. لەو کاتە ی راپۆرتی بازراگنیکردن بە مرۆفہوہی سالی ۲۰۲۰ ی وەزارەتی دەرەوہی ویلائیەتە یە کگرتوہ کان ئەمریکا ئەوہی بەدی کردوہ کہ سەرھەلدانی فایرۆسی کۆرۆنای نوی-کۆفید-۱۹ بارودۆخیکی دروست کردوہ "کہ ژمارە ی ئەو ھاوڵاتیانە ی کہ رووبەرەووی کەمدەرەمەتی و بازراگنیکردن بە مرۆف دەبنەوہ بەرزکردۆتەوہ، ھەرەوہا پلانە کان بەرھەنگاربوونەوہ ی بازراگنیکردن بە مرۆفی وەستاندوہ" چونکہ لە سەرانیسەری جیھاندا حکومەتە کان بە شتوہ یە کی زۆر بەرچاو سەرچاوی توانا کانیاں بۆ ئەو قەیران و تەنگەژە ی رووبەرەووی کەرتی تەندروستی گشتی ببۆہ تەرخانکرد.

کاتیک رادە ی کاریگەری کۆفید-۱۹ لە سەر ئابووری جیھانی دەرکەوت، بەئەگەری زۆرەوہ بەرزبوونەوہی رادە ی پێ کار ی دەبیتەھۆی زیاتر بوونی حالەتە کان بازراگنیکردن بە مرۆفہوہ، لە بەرئەوہی کەسانی کەمدەرەمەت دەبنە ئامانجی کارپێکردنی بەزۆر.

راپۆرتی وەزارەتی دەرەوہی ویلائیەتە یە کگرتوہ کان ئەمریکا، وڵاتی عێراق بە ئاستی دووہمی وڵاتان پۆلئین کردوہ کہ ھوول و کۆششی دیار و بەرچاو دەدات تا پەیرەو پێگەری بە ستاندارد و پتوہرە کان یاسای پاراستنی بازراگنیکردن بە مرۆفہوہی سالی ۲۰۰۰ بکات، ھەرەوہا رێکارو پاسپاردە دەربکات بۆ:

۱. دنیابوونەوہ لەوہی کہ قوربانیانی بازراگنیکردنە کہ سزانادریں لە سەر ئەو کارو کردوہ نایاساییانە کی لە لایەن کەسانی بازراگنی پێکەرەوہ ناچار بەئەنجامدانیاں کراوان.

۲. پاراستنی قوربانییە کان لە دووبارە توشبوونەوہ بە کۆستی دەرروونی لە کاتی داگیکردن.

۳. ھەموارکردنەوہی یاسای بەرھەنگاربوونەوہ ی بازراگنیکردن بە مرۆف بۆ دنیابوونەوہ لەوہی کہ نیشاندانی ھێز، فیل و ساختە پی، یان زۆریلئیکردن پتوویست نین بۆ دروستبوونی پتیشیلکاری و بازراگنیکردن بە مندالان لەرووی ستیکسیەوہ.

٤. به شیوهیه کی بهرچاو زیادکردنی رادهی دستگه‌یشتن به بری پیوستی خزمه‌نگوزارییه کانی پاراستنی قوربانان بۆ هه‌موو شیوه‌کانی بازگانیکردن به مرۆفوه به خۆیان و منداله‌کانیشیانوه.

٥. رینگیکردن له به‌سه‌ریازکردن و به‌کاره‌ینانی مندالان بۆ سه‌ریازی له‌لایهن هه‌موو گروپه‌ چه‌ کداره‌ کانه‌وه، هه‌روه‌ها دابینکردنی خزمه‌نگوزاری پاراستنی رینگوپیک بۆ کۆتایه‌ینان به به‌سه‌ریازکردنی مندالان.

هه‌روه‌ها راپۆرته‌که‌ تیشک ده‌خاته‌ سه‌ر سه‌رکه‌وتنه‌کان، له‌وانه‌ش هه‌ول و کۆششه‌کانی حکومه‌تی عێراق له‌ تاوانبارکردنی ژماره‌یه‌کی زیاتر بازگانی پیکه‌ران به‌ تاوانی بازگانیکردن به‌ مرۆفوه، پالپشتیکردنی به‌رپوه‌به‌رایه‌تی به‌ره‌نگاریبوونه‌وه‌ی بازگانیکردن به‌ مرۆفوه‌وه‌ی وه‌زاره‌تی ناوخۆ به‌ پیدانی توانای زیاتری دارایی و ستاف، هه‌روه‌ها پالپشتیکردنی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان له‌ دامه‌زراندنی یه‌که‌ تابه‌تیه‌کانی پۆلیسی به‌ره‌نگاریبوونه‌وه‌ی بازگانیکردن به‌ مروف له‌ هه‌ریه‌کیک له‌ پارێزگاکانی هه‌ریم دا.

ئیرینا فۆچاکوفا سۆلورانۆ، ریکخه‌ری نیشته‌جێبوون و نوینه‌ری تابه‌تی جیگری سکرته‌ری گشتی له‌ عێراق گوتی "تۆری نه‌ته‌وه‌ یه‌ گگرتووه‌کان بۆ کوچ پالپشتی ته‌واوی هه‌ول و کۆششه‌کانی کومه‌نگه‌ی نیوده‌وله‌تی ده‌کات بۆ جیه‌جیکردنی ریککه‌وتنه‌نامه‌ی جیهانی بۆ کوچیکی ئاسایی و ریکخراو سه‌لامه‌ت (GCM)". "هه‌ر له‌ چوارچێوه‌ی ئەم ریککه‌وتنه‌، یه‌که‌مین ریککه‌وتن له‌ نیوان حکومه‌ته‌کان دانوستاندنی له‌سه‌رکه‌را که‌ و هه‌موو ره‌هه‌نده‌کانی کوچ ی نیوده‌وله‌تی ده‌گریته‌خۆ. ئامانجی ١٠ یه‌می ئەم ریککه‌وتنه‌نامه‌یه‌ش به‌ تابه‌تی جه‌خت ده‌خاته‌ سه‌ر رینگیکردن و بنه‌برکردنی بازگانیکردن به‌ مرۆفوه‌وه. ئەم تۆره‌ی سه‌ر به‌نه‌ته‌وه‌ یه‌ گگرتووه‌کان بۆ کوچ به‌رده‌وامده‌بێت له‌ پالپشتیکردن و هاندانی هه‌موو به‌ره‌و پێشچوونیک به‌ ئاراسته‌ی ئەم ئامانجه‌ له‌ عێراق دا."

له‌م سالانه‌ی دوایدا، حکومه‌تی عێراق هه‌نگاوی گرنگی به‌ره‌و باشکردنی چوارچێوه‌ و سیاسه‌تی کارکردنی کوچکردن ناوه‌، ئەمه‌ش به‌شیوه‌یه‌کی به‌رچاو له‌ریگه‌ی گه‌شه‌پیدانی ستراتیجیه‌تی نیشتمانی بۆ کوچ که‌ راسپارده‌ ده‌رده‌کات بۆ چاره‌سه‌رکردنی ئەو لایه‌نانه‌ی که‌ له‌ریکخستن و به‌رپوه‌بردن و سیاسه‌تی کوچ که‌ ناته‌ویان تیدایه‌. سیاسه‌تی کارکردنی به‌هێز، ریککه‌کانی به‌ چه‌قکردنی قوربانی و به‌ دامه‌زراره‌یه‌یکردنی پێوه‌ره‌کانی پاراستنی قوربانان له‌ جه‌نگی به‌ره‌نگاریبوونه‌وه‌ی بازگانیکردن به‌ مرۆفوه‌وه‌ ژۆر گرتگ ده‌بن.

ئەم تۆره‌ له‌ عێراق به‌ هه‌ماهه‌نگی ریکخراوه‌ له‌ نیوان ریکخراوی نیوده‌وله‌تی کوچ (IOM) له‌گه‌ل هه‌ریه‌که‌ له‌ ئەندامیه‌تی نووسینگه‌ی کۆمسیونی بالای سه‌ر به‌نه‌ته‌وه‌ یه‌ گگرتووه‌کان بۆ کاروباری په‌نابه‌ران- یو ئین ئیج سی ئار (UNHCR)، ریکخراوی یونسکو (UNESCO)، ریکخراوی په‌روه‌رده‌یی، زانستی و کلتوری نه‌ته‌وه‌ یه‌ گگرتووه‌کان، ریکخراوی کشتوکال و خۆراک- فاو (FAO)، ریکخراوی گه‌شه‌پیدانی پێشه‌سازی نه‌ته‌وه‌ یه‌ گگرتووه‌کان- یونیدۆ (UNIDO)، نووسینگه‌ی هه‌ماهه‌نگی کاروباری مرو‌پ- ئوچا (OCHA)، ریکخراوی کاری نیوده‌وله‌تی- ئیلۆ (ILO)، پرۆگرامی خۆراکی جیهانی-ده‌بلیو ئیف پی (WFP)، نووسینگه‌ی تاوان و ماده‌ هۆشبه‌ره‌کانی سه‌ر به‌ نه‌ته‌وه‌ یه‌ گگرتووه‌کان- یو ئین ئو دی سی (UNODC)، سندوقی نه‌ته‌وه‌ یه‌ گگرتووه‌کان بۆ کاروچالاکیه‌کانی دانیشتون- یو ئین ئیف پی ئەی (UNFPA)، نووسینگه‌ی پرۆژه‌ خزمه‌نگوزارییه‌کانی نه‌ته‌وه‌ یه‌ گگرتووه‌کان- یونۆپس (UNOPS)، سندوقی نیوده‌وله‌تی باری له‌ناکاو مندالان ی سه‌ر به‌ نه‌ته‌وه‌ یه‌ گگرتووه‌کان- یونیسف (UNICEF) و پرۆگرامی گه‌شه‌پیدانی سه‌ر به‌ نه‌ته‌وه‌ یه‌ گگرتووه‌کان- یو ئین دی پی (UNDP). ئەم تۆره‌ش به‌ شیوه‌یه‌کی ئاسایی و به‌رده‌وام له‌گه‌ل نوینه‌رانی حکومه‌تی عێراق کۆده‌بێته‌وه‌.

بۆ زانیاری زیاتر، تکایه‌ په‌یوه‌ندی به‌ سکرته‌ری تۆره‌که‌وه‌ بکه‌ له‌ریگه‌ی ئیمیل iraqpublicinfo@iom.int